

„Megszűrték” Zákányszéket

Köszönet, köszönet, köszönet...

Makra Antal azt mondja, az ő baja 50 évvel ezelőtt kezdődött. Nyolcvan kilós zsák nyomta meg a hátát. Sorozáskor csak 50 kilós volt, külön kérdezték is, akár-e egyáltalán katona lenni. Akart, mert kicsoda legény, aki katonának se jó. Megerősödött, 64 kilós lett, és erősen fogadta, nem fog megőszülni: hátha akkor visszajön a baj. Amikor a szűrővizsgálat elkezdődött, semmit nem ellenkezett, minden gyógyszer szabályosan beszedett, csak kísérő italnak választotta tej helyett a bort.

— Arra a félelemre ébredtem rá, hogy hólyagrakos vagyok. Szedtem tovább az orvosságot, helyreállt minden, a félelem is megszűnt. Köszönöm a kezelést. Lajtár Ferenc:

— Csak az tudja, mit ér az orvos, aki orvos kezében volt. Teljes lélekkel és odaadással kezelték, a sír széléről hozták vissza. Voltam orvos kezében 38-ban is, most is, tudom, mi volt az orvosok fejében akkor, és mi van most. Nagyon szépen köszönöm az áldozatos nagy munkát.

Engi Imre:
— Akaratos voltam: nincs nekem semmi bajom, hagyjanak békén. Nekik volt igazuk. Elhozták a gyógyszert, megkértek, hogy használjam. Köszönöm a segítséget.

Horváth Józsefné azt kérdezte, szerzett, vagy veleszületett betegségről van-e szó. Válasz: nem öröklődik, aki megkapta, maga szerezte. További rosszabbodásnak útját lehet állni.

Kazi Istvánné:
— Igen szépen köszönöm. Csányi János:

— Hétszer voltam klinikán. Ha jobban vigyáztam volna, ha nem dolgoztam volna annyit egész életemben, ennyi bajom talán nem lett volna. Köszönöm, hogy megint emberré tettek.

Sándor Ferenc:
— Itt van például az én esetem. Fölvittek vizsgálatra, arra jöttem rá, ami az életembe került volna. Hogy tudom én ezt megköszönni?

A betegek zárták ilyen köszönetekkel Zákányszéket a hatodik éve tartó, évenként háromszor ismétlődő szűrővizsgálatot. Tizennégy éves kortól fölfelé mindenkit megvizsgáltak és akit betegnek találtak, gyógyszerrel kezelték.

A világon is egyedülálló ez a vizsgálat. Mit kerestek és mit találtak a Semmelweis Orvostudományi Egyetem tüdőgyógyászati klinikájának orvosai, kutatói?

— Krónikus aspecifikus légzési betegségeket. A krónikus szó ismerős az orvosi szóhasználatból, az aspecifikus kell csak megmagyarázni. Olyan légzési betegségekről van szó, amelyeket többféle hatás idézhet elő. A krónikus hörghurut, a tüdőasztma és a tüdőtagulás tartozik ide.

— Az évenkénti rendszeres tüdőszűrő vizsgálat ezeket nem észleli?

— Nem, és a beteg sem vesz észre legtöbbször. Amikor már érzi, visszafordíthatatlan a beteg.

— Miért Zákányszéken folyt ez a vizsgálat?

— Külföldön is, nálunk is volt már hasonló, de csak ipari környezetben. Ipari szennyeződések-től és urbanizációs ártalmaktól mentes, mezőgazdasági jellegű falut kerestünk, ahol kevesen dolgoznak iparban, és elvándorlás, illetve bevándorlás alig van.

— Féltehető, hogy máshol is találtak volna hasonlót.

— Azért esett Csongrád megyére a választás, mert a tüdőgondozó megyei hálózatvezetői kérték. Azért Zákányszékre jöttünk, mert itt várhattuk legnagyobb segítséget a tanácstól. Jölesik mondani, többet kaptunk, mint amennyire számítottunk.

— A szűrővizsgálat módszerei?

— Először mindenkit kikérdeztünk: szokott-e köhögni reggel, amikor fölkel, ősszel és té-

len? Napközben, vagy éjszaka? Kifulladásra siet? Dolgozik-e poros munkahelyen? Tavasztól őszig permetez-e többet heti két napnál? Mikor kezdett dohányozni? Műszeres mérés következik ezután, azt méri, mennyi levegőt tud beszívni a tüdő. Az úgynevezett fizikális vizsgálatnál az orvos meghallgatja, milyen belső zörejek kísérik a ki- és belégzést. Váladékvétel következik, mikroszkópos vizsgálat céljaira, és végül a kizárásos bizonyítás: röntgenezés. Jól szervezett apparátus kell ahhoz, hogy mindezek a vizsgálatok úgy kövessék egymást, hogy a beteg ne érezze terhesnek.

— Mire voltak kíváncsiak?

— Először arra, hogy egyáltalán használható-e ez a szűrési módszer. Bevált, ez tény, a betegség kezdeti tünetei is észrevehetőek.

— És az eredmény?

— A főlmérés több mint 1 milliós adatának a földolgozása még tart, a tudomány sok részletkérdést szeretne ezek alapján tisztázni. A beteg természetesen nem várhat, amíg a különböző összegezesek, általánosítások elkészülhetnek, őket azonnal kezelni kezdtük, és a következő vizsgálatnál már azt mértük, milyen eredményt hozott a kezelés. Az is hamar bebizonyosodott, hogy a szükséges volt. Az ipari szennyeződésektől mentes környezetben is számolnunk kell ezzel a betegséggel ugyanúgy, mint a poros, kormos, füstös városi-üzemi kerületekben. Azt még nem tudjuk, mennyit adnak ehhez a meteorológiai viszonyok, a levegő, vagy a permetezés.

Az orvosok, kutatók válasza után Miskovits Gusztáv professzort a nagyszabású vizsgálatot végzőkről kérdeztük.

— Lányi Miklóst kell először említenünk, a szép munka lelkes szervezőjét és szellemi irányítóját. Sajnos, nem lehet már közöttünk, meghalt. Hordós Alajos, Major Tamás, Szitás András, Tóth András, Szüle Péter, Kardos Kálmán, Magyar Pál, Vastag Endre mindvégig kitartó szorgalommal végezte munkáját. Hozzá kell tennem ehhez, hogy a felmérés soha nem látványos, és mindig a jövő orvosának dolgozik, aki résztvesz benne. De szólnom kell az orvostanhallgatókról is, akik mindig szívesen jöttek segíteni. Tavaly ötször többen jelentkeztek, mint amennyire szükségünk lett volna. Hivatást tanulni jöttek Zákányszékre, sok közülük tüdőgyógyász lett azóta, minden bizonyos része van ebben az itteni hatásoknak is. Nem udvariasságból említem Rózsa József, Nemes János és Kovács Júlia neve mellett — ők szorgalmazták a szűrővizsgálat megkezdését — Tóth Szilveszternét, a községit tanács elnökét. Kiemelkedő része van abban, hogy Zákányszéken minden zökkenő nélkül végezhetjük munkánkat. Hat év alatt csupán hárman „morzsolódtak le”.

— Befejződött a szűrővizsgálat nagy munkája, mi lesz a betegekkel?

— Lelkes tüdőgyógyászok indították el, ők és a nagyszerűen kiépített tüdőgondozó hálózat továbbra is gondoskodik róluk. Nem szakad meg azonban a mi kapcsolatunk sem Zákányszékel, évente egyszer újra találkozunk majd betegeinkkel.

Aprólékos, nem látványos de nagyszerű munkát végeztek a zákányszéki szűrővizsgálat résztvevői. Munkacsoporthoz mondják magukat, és ebbe beszélgetés közben a zákányszékieket is beleértik. Olyan kapcsolat alakult ki beteg és orvos között, amilyen csak a felelősséggel, szorgalommal, hivatástudattal, alázattal, nagy szeretettel végzett és mindig segíteni akaró munkát kísérhet.

HORVÁTH DEZSÓ

PAPP GYÖRGY: MADARAK VONULÁSA

Vándortanyán, méhek között

A méheket az ember ősidők óta becsapja. Kezdetben ugyan elpusztította lakhelyüket, lefojtotta, megmérgezte a dolgos állatkákat, hogy munkájuk gyümölcsét, az édes mézet megkaparintsa. Azóta fejlődött a gondolatvilága. Ugymond, finomodott a markolási szándék, mégpedig azáltal, hogy kezelésébe, gondozásába vette az apró szárnyas zümmögőket, sőt csellet újabb munkára és gyűjtésre ösztönözte őket. Mert miről van szó? A méhek szorgalmasak és előrelátók. Amikor a nyári virágpompák nektárkánaán idején pályájukat körözik, gondolnak a télre, a hidegebb, a beszorított élethez. Ezért gyűjtenek, raktároznak, emberi szóhasználatul élve, rakogatnak a szűkebb napokra. És akárhány-szor elveszi, „kipörgeti” a furfangos ember a keresetüket, a balga, jámbor szorgoskodók mindig telehordják, pótolják munkájuk ellopott eredményét.

Kivetik a feleslegeseket

— Tehát azt mondhatjuk, buták ezek a méhek — mondom az egyik mézrabló ismerősömnek, aki éppen a vándortanyáján, az ideai akácvirágzás közbeni gyűjtést végzi. Pista bácsi megállította a pörgettyűt:

— No, no, ezt azért nem mondanám, hiszen nincs az a jó közösség, ahol ennyire együtt van a család, nem is beszélve a szorgalmukról, érzékükről. Több kilométerrel hordják a virágpórt, és többször fordulnak naponta, hogy összejőjjen a fejadag, amit a maguk építette kamrába, a viaszkeret lyukaiba hordanak.

— Mégis csak balgák, mert el-tűrik, hogy elősködjének, jóllakjanak gyűjtésükből a hím méhek, a herék.

— A természetük ilyen. Dolgoznak. De azért vigyáznak egymásra, ugyanis, ha sok az elősködő — és ez mutatja, milyen fantasztikusan jó érzékük és megítélő képességük van a méheknek —, megölik, kivetik maguk közül a feleslegeket.

A méhe nem csip

Amíg a jó akácillat keveredett a cigarettá füstjével, több dolgot kellett megtudnom, ami a méhet megkülönbözteti a többi

állattól, rovtartól. Mégpedig, a méh az méhe, a méhe nem csip, hanem szúr, a méhe nem döglök, hanem meghal, a pipere-, a „szagos” dolgokra nagyon allergiás, és a legnagyobb üldözőszere a füst. Szorgalmuk, munkájuk, közösségi életük után úgy beszélünk róluk, mint az élő emberekről. Bizonyára megérdemlik, ennyi jár is nekik.

Mit ad a mai emberének az apró állatka? Legelőször is a mézet, de nem elhanyagolandó, hogy a virágok beporzásából, megtermékenyítéséből is kiveszi részét. De említhetnénk a virágpórt, a méhpempőt, ami a gyógyászatban keresett, vagy a viaszt, amit a méhészek mellékterméknek hívnak és alapanyagának használnak a műlépkészítéshez.

Egy jól beállt méhcsalád naponta 10 kilogramm nektárt képes behordani, ebből elpárologtatja a vizet, és így készült a méhek legjobban kedvelt, közismert terméke, a méz. 30 kilogramm a tíz év átlaga egy-egy családtól!

Közben Pista bácsi feltekerte a pörgettyű orsójára a ragados, vékonyka kötelet, majd egyenként kiemelte az üres kereteket, hogy az újabb, egyben az utolsó rakományt beletegye a most csendesen, de pár perc múlva kattogva pörgő négyszögletes dróthálóba. Beillesztette a lefőlözöttet, kicsit ellenkező irányba mozdította az orsót, majd erős rántással mozgásba hozta a szerkezetet, amitől a gyors forgásból adódó centrifugális erő miatt csöppekben csapódott a kád falára a folyékony, most barnának tűnő méz.

— Ez nagyon régmódi szerkentű. Ennek modernebb változata a kerékkel hajtható, de az most oda van csináltatni. Elromlott az áttétele. Addig megteszi ez is — mondja Dobó István.

Éhen pusztulnának

Amiről eddig beszélgettünk, ez volt a méhészkedés eredményekben gazdag oldala. De nemcsak ebből áll a szakma. A szüretnek mindenki örül és szereti látni munkája gyümölcsét, jelen esetben a mézet. De mint ismeretes, rengeteg fáradozást, szabad időt vesz el az emberétől. Összel kezdődik a nehezebb, a látszatra

unalmasabb munka, a teletetés. Nyáron csak megél a méhecske, de amikor zordra fordul az idő, vissza kell adni a nyári rablásból valamicskét, mert éhenpusztulnának a szegény állatok. Ez igen költséges munka. Sokan tartanának is méhet, ha nem kellené róla télen is gondoskodni. Ezt már kevesebben, csak a „megszállott bogarasok” csinálják.

Közben a kellek, a tollsöprű, a főlőzővilla, a fújtató, a méhészsik, a keretelő olló, s a doboz cigaretta, mind a helyére kerül, a nagy kofferba. Pista bácsi elmosa a pörgetőt és a kádat, majd az összes szerelés bekerül a vándorbódéba. Az ágy jó üllőhelyül szolgál, míg a méhés elkönyveli a mai bevételt, majd a fényes alumínium kannát lezárva, így summázza a vándortanyás életet.

— Szabad levegő, nyugalom, csak a madarak csivitelése, a méhek döngése, és ez a jóleső elhagyatottság... Ez mindennél többet ér.

Sokan esküsznek az akácmezre, az a legjobb, főleg akkor, ha megkristályosodik, megikrosodik, és megáll benne a kanál. Hogyan kapnak tiszta akácmezet, ezt kérdezem Dobó Istvántól, a Szegedi AFÉSZ méhészeti szakcsoportjának elnökétől.

— A legkorábban virágzó gyümölcsfák és a repce után ki kell pörgetni a hordást. Ezt az AFÉSZ szabott meg. Például a repce ezért 2 forinttal többet, 26 forintot ad, mint a vegyesért. Ez ösztönzi a méhészeket a munkára. Nekik is érdekük, hogy ne keveredjen össze a méz.

Egy kis romantika?

Még könnyen azt hinné a romantika után vágyódó, érzékeny, sentimentalizmusra hajlamos ember, hogy lám, lám, milyen nagyszerű életük van a méhészeknek. Vándorlás, jó levegő, kirándulás a természet legszebb, legpompásabb tájaira, az itt-ott vadregényes vadonba, az ezer színben pompázó virágok közé. Távolság a város zajától élik nyugodt életüket. Valóban szép, így, első látásra, de ha hozzátesszük, hogy mindez rövid ideig tart, olyan, mint a lakodalom. Annak szép, aki csak a vacsorára érkezik. Aki egész héten csülköt áll, dolgozott, valahogy másképp látja az egész dinom-dánomot. A méhészet is ilyen. Szép, szép, de fáradságot és rengeteg szabad időt követel. Jellemző erre Dobó Pista bácsi mondata: „Még soha nem voltam üdülni.”

Az más kérdés, hogy volt-e rá szüksége.

MAJOROS TIBOR